

فانوس دریایی سند تحول

دکتر فریدالدین حداد عادل | سید میثم موسوی

تصویرگر

امروز هوش‌های چندگانه به رسمیت شناخته می‌شوند، اما در گذشته ما به‌شدت دچار داوری تک‌بعدی در مورد دانش‌آموز خوب بودیم. هر کس معدلش بالاتر بود بهتر بود و اگر کسی در زمینه‌ای استعداد خاص داشت، مثلاً مداح یا موسیقی‌دان و نوازنده یا فوتبالیست و نقاش و بت‌آ و سخنور بود، در شیوه‌سنجش مدرسه‌ای اعتبار و جایگاهی نداشت. به این ترتیب کودکان زیادی دانش‌آموزان خوبی نبودند، حال آنکه بعدها از فرهیختگان جامعه محسوب شدند و برعکس، چه بسیار دانش‌آموزان خوبی که پس از تحصیل، برای جامعه خود گره‌گشایی نکردند.

ج) گاهی به تفاوت‌های فارغ‌التحصیل خوب و دانش‌آموز خوب توجه نمی‌کنیم. احتمالاً برای خیلی از ما پیش آمده است که به فردی در حدود چهل ساله برخوردیم و موفقیت او را ستوده‌ایم و از وی پرسیده‌ایم فارغ‌التحصیل کدام مدرسه‌ای و... اما متوجه شده‌ایم در دوران دانش‌آموزی شاگرد خوبی نبوده است و به دلایلی معدلش پایین بوده یا به خاطر شیطنت زیاد، نمره انضباطش پایین بوده است. این قیاس پرتکرار چه در مورد افراد مسئله‌دار و ناموفق، و چه پیرامون انسان‌های اثرگذار تحسین‌برانگیز، کامل و دقیق نیست، بلکه می‌تواند مشکل‌ساز و حتی نادرست باشد. چرا برخی از ما درباره فردی که چهل سال دارد و به مرحله پختگی رسیده است، می‌خواهیم فقط از روی سابقه تحصیل عمومی‌اش قضاوت کنیم. این دوازده

الف) در مواقعی به فردی نابغه یا تیزهوش برمی‌خوریم که قضاوت او و اطرافیان و معلمان سابقش در مورد ایام تحصیل مدرسه مثبت نیست. به‌طور طبیعی، انگشت اتهام به سمت مدرسه و گروه مدرسه و نظام آموزشی می‌رود. اگرچه در پاره‌ای موارد دانش‌آموزان نابغه در مدرسه‌های ایران و جهان مورد غفلت یا ظلم قرار می‌گیرند، اما بی‌توجهی به یک اصل مهم در مدرسه موجب سوءبرداشت درباره مدرسه‌داری و تلاش معلمان می‌شود. نکته شایسته توجه در این بین آن است که گاهی فراموش می‌کنیم مدرسه‌های عادی ما برای تربیت و آموزش دانش‌آموزان مستعد، یعنی کودکان و نوجوانان متوسط به بالا، طراحی شده‌اند و غالب برنامه‌های آن‌ها در مواجهه با استعدادهای ناب و نابغه به‌طور طبیعی ناکارآمد است. اگر نوابغ ما در مدرسه اذیت می‌شوند و اذیت می‌کنند و در نهایت آسیب می‌بینند و داوری ما در مورد دانش‌آموز خوب شامل آن‌ها نمی‌شده است، این مسئله لزوماً به ناکارآمدی مدرسه‌داران در تربیت دانش‌آموز خوب و تربیت خوب دانش‌آموز مربوط نیست. از این بحث ورود می‌کنیم به این سؤال که چرا برخی آدم‌های موفق در مدرسه دانش‌آموز خوبی نبوده‌اند؟

ب) یکی از نقاط ضعف مدرسه‌های ما، آموزش‌محور بودن با تمرکز بر کتاب درسی و با عنایت خاص به امتحان‌های معمولی و با توجه ویژه به درس‌هایی مانند ریاضی و علوم و دیکنه و در مراحل بالاتر فیزیک و زیست است. اگرچه

مختصات دانش‌آموز خوب پی برد. در این مسیر، در مواجهه با مقوله مفید و پر برکت سند تحول، یک مشکل پیش روی ما وجود دارد. ما در دستگاه‌های عملیاتی و راهبردی میدانی آموزش و پرورش به مدل‌ها و راهکارهایی راه‌کنشی (تاکتیکی) و عملیاتی برای شناخت دانش‌آموز خوب، تربیت دانش‌آموز خوب و تعریف مراحل پیشرفت و حتی سطح‌بندی دانش‌آموزان خوب یا نحوه کار تربیتی روی شاگردان خوب‌تر نیازمندیم. اگر به کسی که به کوهنوردی علاقه‌مند است، مختصات صعود به قله اوست را نشان بدهیم، در تقویت انگیزه او مفید است، اما او الزاماً کوهنوردی نمی‌آموزد، چون در مورد اصول ابتدایی کوه‌پیمایی و شرایط گام‌به‌گام اولیه آن چیزی نمی‌داند. گاهی نسبت ما در فهم امور میدانی آموزش و پرورش و سند تحول این‌گونه است. در مورد دانش‌آموز خوب لازم است عناصر دخیل میانی بسیار زیادی را با عنایت به محتوای سند تحول تعریف کنیم.

آنچه در این مجال اندک ذکر شد، بخشی از نکاتی هستند که به ذهن می‌رسد باید در مورد تعریف دانش‌آموز خوب مدرسه‌ای مورد توجه قرار گیرند.

سال مدرسه، اگر حتی در مجتمع و در چارچوب مدلی تربیتی سپری شده باشد، باز هم بخش کوچکی از عمر یک فرد است و نباید سهم خانواده در تربیت قبل و بعد از مدرسه و همین‌طور اثرات دانشگاه خوب و محیط‌های کاری حرفه‌ای و با برنامه و نقش و جایگاه همسر و در نهایت مریبان خودخواسته و ناخواسته زندگی و روزگار را نادیده گرفت. اگر کسی امروز دانش‌آموز خوبی است، الزاماً سرنوشت خوبی نخواهد داشت و اگر فردی امروزه موفق یا ناموفق است، به این معنی نیست که در مدرسه خوب رفتار می‌کرده است. از همه مهم‌تر اینکه قضاوت در مورد یک مجتمع آموزشی، صرفاً از روی فارغ‌التحصیلان آن، سنجشی جامع و درست نیست و بسیاری از متغیرهای دخیل نادیده گرفته می‌شوند.

د) در سال‌های اخیر، سند تحول آموزش و پرورش فانوس دریایی سترگی برای انواع کنش‌های آموزشی و پرورشی است. در ساحات‌های گوناگون به روشننگری فراروی ما می‌پردازد. در مورد دانش‌آموز خوب نیز حتماً برای ما آموزشکاران مطالب سند تحول راهگشاست. در عرصه‌های تربیتی و آموزشی سند تحول می‌توان به‌طور کلی به